

פרשת פנחס | עלון מס' 34

'שלום - כלי מחזיק ברכה'

יב: לְכֹן אָמַר הַנְּנִי נָתַן לּוֹ אֶת בְּרִיתִי שְׁלָם.

יג: וְהִיְתָה לּוֹ וּלְזַרְעוֹ אַחֲרָיו בְּרִית כְּהֵנֶת עוֹלָם

פנחס זכה לשתי מתנות תמורות הקנאות שלו האחת ברית שלום, והשנייה כהונת עולם, וכמו שמבאר רש"י - ברית כהנת עולם. שאף על פי שכבר נתנה כהונה לזרעו של אהרן, לא נתנה אלא לאהרן ולבניו שנמשחו עמו, ולתולדותיהם שיולידו אחר המשחתן, אבל פנחס שנולד קודם לכן ולא נמשח, לא בא לכלל כהונה עד כאן, וכן שנינו בזבחים, לא נתכהן פנחס עד שהרגו לזמרי:

הוי אומר - פנחס קיבל כהונה במתנה, וממנו מתחילה שושלת כהונה, ולא שזה כהונת המשך מאביו אהרן הכהן... אלא משהו חדש לגמרי...

והמתנה הראשונה היא ברית שלום, ומבאר רש"י - את בריתי שלום. שתהא לו לברית שלום, כאדם המחזיק טובה וחנות, למי שעושה עמו טובה, אף כאן פירש לו הקב"ה שלומותיו: (רש"י)

במסכת ברכות (נו:): אמר רבי חנן שלש שלומות הן נהר צפור וקדרה - שלושה דברים אלו מסמלים את השלום - ישנם שלושה פסוקים שהמילה שלום מוצמדת לאחד מן הפרטים הללו, וננסה להבין מה המשמעות של שלושת השלומות הללו...

נהר - מעצם טבעו הוא הולך על גבי הקרקע הוא זורם עליה - הוא חי איתה בשלום אין עימותים ביניהם.. הכל זורם.. יש קרקע והנהר זורם עליה.. בתוך השביל המיועד...

ציפור - היא בחינה אחרת בשלום, הציפור איננה מוגבלת לחיים על הארץ, והיא איננה מוגבלת בתעופה בשמים, היא איננה כנהר שמוגבל לנתיב המים, ובעצם היא איננה מוגבלת בכלל... זה גם שלום... היא חיה גם על הארץ וגם בשמים...

קדרה - היא כבר משהו אחר לגמרי, הרי המים והאש סותרים אחד לשני מים יכבו את האש והאש תאדה את המים.. הקדירה היא שמייצרת חיבור ביניהם, וגורמת להם לחיות יחד, ואף המים יתחממו מחומה של האש...

כשנסה להבין את המשמעות שלום - הרי יש לנו כמה אפשרויות:

1. שלום - הינה מילת פתיחה בכל שיחה, שאילת שלום בין אדם לחברו... להתעניין בשלומם... שלום.. מה שלומך...
2. שלום - מילת פרידה שלום ולהתראות... סיום שיחה...
3. שלום - מילת ברכה - ברכת השלום...
4. שלום - הוא משורש שלם... והיינו השלימות... שלימות של דבר... יוצר משהו שלם...
5. שלום - ההפך ממלחמה... לחיות בשלום... לא לריב...
6. שלום - אחווה... חיבור... קרבה...
7. שלום - והעולה על כולנה - שלום - שמו של הקב"ה...

ובדרגות השלום, יש שלום בין מדינות שזה דבר חשוב, אך אינו מסמל שום קרבה... יש שלום בין איש לרעהו שזו כבר דרגת קרבה... יש שלום בין איש לאשתו שזו דרגה מאד קרובה...

הנהר - הוא כביכול חי בשלום עם הקרקע שתחתיו - אין ויכוחים אין מריבות זה כמו שלום בין מדינות אין על מה לריב ואין על מה להתווכח חיים בשלום זה לצד זה...

הציפור - הרי היא כשלום בין אנשים נמצאת כאן ועפה לשם מסתדרת היא בארץ ומסתדרת על הקרקע כמו שכנים וידידים שחיים בשלום...

והקדירה - הרי היא כשלום בין איש לאשתו - הקדירה שמשלימה בין האש והמים, שמחברת ונותנת לאחד להועיל לחברו, כך השלום מחבר בין האיש לאשתו...

בפרשה רואים שפנחס עשה הרי מעשה שלכאורה הוא מעשה רצח... הרג... נשיא בישראל... זה לכאורה ההפך מעשיית שלום.. ועל זה התורה אומרת - יא: פִּינְחָס בֶּן אֱלֶעָזָר בֶּן אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן הַשֵּׁיב אֶת חַמְתִּי מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כִּקְנָאוּ אֶת קְנָאֹתֵי בְּתוּכֶם וְלֹא כִלִּיתִי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקְנָאֹתַי: - ולא כיליתי - כתוב כאן שהקב"ה עמד להעניש את בני ישראל, גזירת כיליון... ובזכות שפנחס קינא לשם שמים, והיינו שפעל ומחה על קדושת השם, הרי הוא השיב את חמתו... והוא זכה להשיב את השלום בין ישראל לאביהם שבשמים... הוא מנע גזירת כליה...

לכן הוא זוכה לברכת השלום - וכמו שרש"י כתב פירש לו הקב"ה שלומותיו - ובגירסא אחרת פורש לו הקב"ה שלומותיו, ומהו השלום?? הנה מצינו שהוא כולל בתוכו הרבה דברים, ואף המילה שלום היא כתובה עם ו' קטייעא - שלים מלשון שלם שלימות.. וכן מבואר שפנחס זה אליהו הרי שהוא אינו מת ונשאר בחיים - זה האדם השלם....

ויש עוד שלימות וקרבה הכי גדולה, בין אדם לעצמו... שלום עם עצמו... ואם באמת נשים לב - הרי השלום הגדול ביותר הוא השלום של אדם בינו לבין עצמו... בין שאיפותיו ויכולותיו... בין רצונותיו וכוחותיו... בין כישוריו ותפקידיו... כשאדם מבין ומצליח להשכין שלום בינו לבין עצמו.. הוא חי בשלום עם עצמו ועם דרישותיו מעצמו... אדם כזה יכול להגיע לדרגת קנאות לכבוד שמים בלי שיקולים אישיים... לא מה יאמרו... ולא מה יגידו... וגם נכון לשלם את המחיר האישי...

ולסיום במסכת עוקצין (ג יב) - אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן חֶלְפָתָא, לֹא מֵצֵא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּלִי מַחְזִיק בְּרָכָה לְיִשְׂרָאֵל אֲלֵא הַשְּׁלָוִם, שְׁנֵאמַר ה' עוֹ לְעַמּוֹ יִתֵּן ה' יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בְּשָׁלוֹם: - הרי לנו עוד דבר במשמעות שלום... השלום הינו כלי... עם בית קיבול... עם תכולה... ומה הכלי הזה מחזיק - ברכה לישראל... - ה' יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בְּשָׁלוֹם:

שבת שלום ומבורך

'קנאה - נקמה'

יא: פִּינָחָס בֶּן אֱלֶעָזָר בֶּן אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן הַשֵּׁיבִי אֶת חֲמָתִי מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקִנְאוֹ אֶת קִנְאָתִי בְּתוֹכְכֶם וְלֹא כְלִיתִי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקִנְאָתִי:

בקנאו את קנאתי. בנקמו את נקמתי, בקצפו את הקצף שהיה לי לקצוף, כל לשון קנאה הוא המתחרה לנקום נקמת דבר. (רש"י)

במעשה פנחס כידוע, הוא עטה על עצמו איצטלה של קנאות, ועשה מעשה של קנאין פוגעין בו, והרג את זמרי בן סלוא, וזכה למתנת שמים, בקנאו את קנאתי היינו שהוא עשה פעולה במקומו של הקב"ה, כמו שרש"י כותב בנוקמו את נקמתי... והיינו משמע שקנאה היינו נקמה...

לכאורה צריך להבין הרי אנו יודעים שהמשמעות הפשוטה של קנאה, זה התחושה הקשה מדוע יש לשני יותר ממני... אני מקנא בו... למה יש לו כל כך הרבה... אז איך כאן מתבאר המילה קנאה... מה הקשר בין מעשהו של פנחס למשמעות המילה קנאה... ולדברי רש"י יותר קשה כי הוא מפרש את המילה קנאה - נקמה... וכי מה הקשר בין קנאה לנקמה??? נקמה זאת פעולת תגמול על מה שמישהו גרם לי רע... קנאה זו נקמה???

בשפתי חכמים מבאר כך בדברי רש"י - ותו ק"ל כיון דקנאה היינו נקמה למה לא כתיב בהדיא בנקמו את נקמתי ומתרץ כל לשון קנאה כו' כלומר קודם שעושה נקמה מתחרה בלבו ויש לו קנאה עליו לעשות בו נקמה אם כן התחלת הנקמה יש בו קנאה לכך כתיב לשון קנאה:

לביאורו - השורש של נקמה היא בעצם קנאה... כשאני נוקם זה מתחיל מכעס פנימי שיש לי... אני רוצה לסגור חשבון... וכלשונו תחילת הנקמה יש בה קנאה...

- ראית איזה רכב קנה גבי?? מאיפה יש לו כסף...

- תשמע... ראיתי... לא מבין מה העניין שלו להוציא לכולם פה את העיניים...

- נכון צודק... יש לו שיינה עם זה לבד...

- ת'אמת - עשיתי לו שריטה עם בורג לכל אורך הצד הימני של הרכב... הוא ילמד את הלקח...

בגמרא בגיטין (ז.) - אלא רב גביהא מארגיזא אמר בה טעמא כל שיש לו קנאה על חבירו ודומם שוכן עדי עד עושה לו דין.

ומבאר רש"י - קנאה. כעס מחמת צער שצער: קנאה. הוא לשון שאדם מתעבר על ריבו או על ריב אחרים כמו קנא קנאתי וכמו בקנאו את קנאתי:

ולפירושו - קנאה היא פעולת תגמול על ריב שיש לו... את שורשה של הקנאה ניתן להבין כך - כשאני רואה שלשני יש משהו שאין

לי, זה יוצר אצלי פנימה משקע פנימי... איזה חלל... חוסר... כשבשלב הבא החוסר הזה יוצר תחושה נוראה של אי צדק... ומזה נוצר כעס על השני... כעס יוצר רצון לסגור חשבון... כעס כזה יוצר רצון לפעול...

לא סתם זאת אחת המידות שמוציאות את האדם מן העולם... אדם לא מסוגל לחיות תחת תחושת קנאה... והיא גורמת לו לפעול... רואים זאת גם בחז"ל קנאת סופרים תרבה חכמה, הכיצד??? כי קנאה היא כח שגורם לפעול... אדם המשכיל ידע לנכון לנתב את רצון הפעולה אל תוכו פנימה רוצה להשיג יותר??? רוצה להרוויח יותר אלא במטותא ממך תתאמץ יותר, תשקיע יותר, תשיג יותר... אך הקנאה השלילית הינה על דרך השלילה... לדאוג שלשני לא יהיה... ואם כן יהיה לו לפחות שהוא לא יינה... זוהי קנאה שלילית...

כאן חידשה התורה אצל פנחס שלכאורה נראה שהמעשה שהוא עשה אינו ע"פ דין תורה... הרי משה לא עושה מאומה... נשתכחה ממנו הלכה... וביותר, שהדין של קנאין פוגעין בו היא הלכה ואין מורין כן... ופתאום מגיע הקנאי פנחס ומבצע מעשה הרג של נשיא בישראל... היתכן?? מה הוא פועל עם הקנאה... עם הכעס שיש לו... ועליו מעיד הקב"ה שהפעולה שפנחס עשה היא הייתה הנקמה של הקב"ה במקום שהוא יפעל אז פנחס פעל... והוא פעל עד כדי שזכה והשיב את חמתו של הקב"ה ומנע חרון אף מכלל ישראל...

אם כן שורש הקנאה הינה ההרגשה והתחושה של החסר שלי לעומת היש של השני... וגם כאן פנחס הרגיש איך יכול להיות שאדם נשיא בישראל יעשה מעשה נורא שכזה נגד בורא עולם... בהתרסה מול משה... בעזות שכזו... ההרגשה הזו יצרה אצלו קנאה - שהיא בעצם תחושת נקם... וכשהנקמה היא נטו לכבוד שמים בקנאות אמיתית בלי חשבונות אישיים... זה מזכה בברכה של הנני נותן לו את בריתי שלום...

אם כן עצם התחושה שחסר לי היא אינה הרגשה פסולה... עצם ההרגשה שיש לשני היא אינה הרגשה פסולה... ההרגשה שאם יש לשני ואני רוצה שיהיה גם לי ואני מוכן להתאמץ על כך, הרי זה מצוין... זו קנאת סופרים... הכעס והרצון שלשני לא יהיה ולפעול בשביל כך היא פעולה פסולה ואסורה...

ובנקודה נוספת - הקנאי האמיתי הוא זה אשר מגיע אכן אך ורק לכבוד שמים בלי חשבונות ורווחים אישיים... אבל גם נכונות לשלם מחיר אישי... כמו שמצאנו ברש"י - פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן. לפי שהיו השבטים מביזים אותו, הראיתם בן פוטי זה שפיטם אבי אמו עגלים לעבודת אלילים, והרג נשיא שבט מישראל, לפיכך בא הכתוב ויחסו אחר אהרן (סנהדרין פב: סוטה מג.)

ויותר מזה מבואר שאם זמרי היה משיב מלחמה וקם להרוג את פנחס, לא היה נתבע על כך, משום שאין ציווי בתורה להרוג מי שעושה מעשה שכזה... והבא להרגך... ובכל אופן פנחס לא שת ליבו, וקנא את קנאתו לשם ד'... למחות על חילול השם... וזכה לברכת כהונה עד עולם...

